

گفت و گو با دکتر پرویز دولایی استاد دانشگاه سایه دانشگاه مجازی در نظام آموزش عالی

صفحه اول

سیاسی

داخلی

سلام ایران

دیگه چه خبر؟

اجتماعی

بین الملل

گزارش

فرهنگ و اندیشه

گزارش ویژه

فرهنگ و هنر

گفت و گو

ویژه ۱

ویژه ۲

ویژه ۳

ویژه ۴

ایران زمین

قیمت سکه و طلا

اقتصادی

حوادث

ورزشی

صفحه آخر

فریال طهماسبی

داوطلبان ورود به دانشگاه کمترین بهره را از امکانات بالقوه و بالفعل فناوری اطلاعات و ارتباطات در کشور می گیرند اما با رشد چشمگیر داوطلبان در سالهای آینده، بدون بالفعل کردن ظرفیت های بالقوه فناوری در کشور و بدون ملحوظ کردن روشهای آموزش مجازی دانشگاهی جوانان بسیاری با بن بست در ورود به دانشگاه روبرو خواهند شد. چه آنکه آموزش عالی ایران به دلایل عدیده، دارای قابلیت های محدودی از لحاظ پذیرش قشر عظیمی از داوطلبان و ارائه خدمات آموزشی به دانشجویان است. با دکتر پرویز دولایی، استاد دانشکده انفورماتیک دانشگاه ولونگانگ استرالیا که فعلاً مشغول آماده سازی دانشگاه مجازی فناوری اطلاعات و ارتباطات در ایران است، درخصوص معضلات صنعت آموزش عالی در ایران و لزوم تأسیس محیط مجازی آموزشی که از آن تحت عنوان مدرسه هوشمند یا دانشگاه مجازی نیز یاد می شود به گفت و گو نشسته ایم که در پی می آید.

باتوجه به تحول بزرگی که در پایان برنامه چهارم از لحاظ رشد کمی در آموزش عالی ایران پدید می آید و رشد دانشجویی را به ۲/۷ میلیون نفر می رساند آیا این رشد کمی در دهه گذشته، توانسته عقب افتادگی نسبی جامعه ایران را از قافله تمدن علمی

اوقات شرعی
کتاب و کتابخوانی
مهرگان
آرشیو

جهان در حد مطلوبی جبران کند؟

دستیابی به جمعیت دانشجویی ۲/۷ میلیون دانشجو (پوشش دانشگاهی ۳۰ درصد) در پایان برنامه چهارم مستلزم دوبرابر شدن نرخ رشد متوسط دهه گذشته برای ۵ سال آینده می باشد. با عنایت به موفقیت چشمگیر مدیران آموزش عالی ایران در دستیابی به افزایش کمی سالیانه حدود ۱۰ درصد در جمعیت دانشجویی ایران در دهه گذشته و با عنایت به دلایل نیاز به چنین افزایش انفجاری در ۵ سال آینده می توان نتیجه گرفت که دستیابی به اهداف گسترش کمی آموزش عالی مندرج در برنامه توسعه چهارم امکانپذیر بوده و یا حداقل قسمت عمده آن محقق می شود. پیامدهای ناشی از گسترش آموزش عالی بدون ملحوظ کردن زیرساختهای لازم مشتمل بر هیأت علمی، فضای آموزشی، تسهیلات کارگاهی و آزمایشگاه و دهها نیازمندی دیگر می تواند صنعت آموزش عالی ایران را از لحاظ کیفیت آموزش، ارتباط با نیازمندیهای حرفه ای جامعه و توسعه علمی کشور به مرز خطرناکی وارد کند.

صنعت آموزش عالی ایران بدون پاسخگویی به این گونه معضلات در باب توسعه دهه اخیر خود و بدون ارائه برنامه تفصیلی در باب تأمین نیازمندیهای گوناگون گسترش در باب توسعه ۵ سال آینده خود وارد حیطه کاملاً ناشناخته ای می شود. نرخ رشد سالیانه دو رقمی برای صنعتی که درگیر امر آموزش بهترین نیروهای جامعه بوده و تداوم این نرخ برای چندین سال متوالی بدون بهره گیری بهینه از ظرفیت های بالقوه فناوری در کشور نه در چارچوب های برنامه ریزی های علمی می تواند توجیه شود و نه در ساختار توسعه کشور. در دیگر صنایع و خدمات می تواند جایگاه شایسته خود را حفظ نماید.

به نظر شما، سهم دولت در گسترش آموزش عالی، باتوجه به رشد کمی جمعیت دانشجویی در دهه اخیر چقدر است؟ آیا می توان انتظار داشت که بخش خصوصی با استفاده از همپارهای اولیه دولت قادر بتواند در یک محیط رقابتی معقول گسترش آموزش عالی را به عهده گرفته و در این راستا ناگزیر از ارائه خدمات آموزشی با کیفیت قابل قبول باشد؟

آمارهای منتشرشده رسمی در خصوص جمعیت دانشجویی ایران حاکی از آن است که بالغ بر یک میلیون و هفتصد هزار دانشجو در صنعت آموزش عالی ایران (دولتی، غیرانتفاعی و آزاد) مشغول تحصیل هستند. این رقم پوشش تحصیلات دانشگاهی در سطح مملکت را به رقمی حدود ۲۰ درصد رسانیده است و نتیجه نرخ رشد سالیانه حدود ۱۰ درصد در دهه گذشته می باشد.

لذا به نظر می رسد که بهترین گزینه برای دولت جهت گسترش آموزش عالی، تمرکز بر کیفیت آموزش و گسترش کیفی خدمات آموزشی دانشگاهی می باشد. بدیهی است سیاستگذاری کلان، تعیین شاخص های علمی و عملی کنترل کیفیت و تعیین حوزه های توسعه علمی با لحاظ نمودن برنامه های توسعه کلان مملکت از جمله وظایفی است که می توان از سامانه دولتی آموزش عالی انتظار داشت. تولید گسترش کمی آموزش عالی تحت چارچوبهای مشخص باید به عهده بخش خصوصی بوده و این بخش با بهره گیری از نیروهای بالقوه موجود در یک محیط رقابتی سالم خواهد توانست سهم خود را در توسعه علمی کشور ایفا نماید.

در برنامه توسعه چهارم سهمی در حدود ۱۲ درصد از کل جمعیت دانشجویی به دانشگاههای غیرانتفاعی تخصیص یافته است که این درصد نشاندهنده رقمی معادل با ۵۰۰ هزار دانشجو می باشد. چگونگی دستیابی به این رقم نسبتاً بالا باتوجه به تجربه ناموفق گذشته در افتتاح و سپس جمع کردن بسیاری از مؤسسات آموزش عالی غیرانتفاعی و همچنین قواعد و آیین نامه های مؤسسات غیرانتفاعی که انگیزه لازم جهت سرمایه گذاری و بازگشت سود عادلانه سرمایه را نفی می کند، دستیابی به افزایش جمعیت دانشجویی دانشگاههای غیرانتفاعی را بسیار مشکل خواهد نمود. از دیگر وظایف دولت در سامانه آموزش عالی می تواند حاکم کردن شرایط معمول در هدایت یک فعالیت تجاری آموزشی باشد و در صورت احراز شرایط از پیش تعریف شده ای ارائه تسهیلات و خدمات معقول.

از آنجا که فناوری اطلاعات و ارتباطات در ساز و کارهای اقتصادی و آموزشی، می تواند ابزار و تسهیلات لازم جهت رهاسازی ظرفیت های خلاق، دانش و مهارت افراد یک جامعه را فراهم کند، تحلیل شما از نقش فناوری در گسترش آموزش عالی چیست؟ علی رغم آمادگی نسبی ذهنی در جامعه جهت قبول فناوری در امر آموزش عالی و همچنین آمادگی نسبی عینی، فناوری در شکلهای مختلف خود نتوانسته نفوذ قابل قبولی در صنعت آموزش عالی ایران داشته باشد. مقاومت برخی از تصمیم سازان و تصمیم گیران آموزش عالی از یک طرف و عدم دستیابی کلیت نظام به یک موضع واحد در خصوص فناوری اطلاعات و ارتباطات از

طرف دیگر به عنوان دلایل این عدم نفوذ معمولاً مطرح می شوند. علی رغم مشکلات مشاهده شده جاری، براساس مفروضاتی می توان امید داشت که گسترش آموزش عالی، خارج از تولید ساختار دولتی و براساس فناوری گزینه ای معتبر باشد و شاید بتوان آن را تنها گزینه در پیش روی پنداشت.

فناوری اطلاعات و ارتباطات دو نقش متفاوت در صنعت آموزش عالی ایران می تواند داشته باشد. این فناوری می تواند سازوکار دانشگاههای سنتی ایران را متحول نموده و همچنین الگو یا الگوهای جدیدی برای دانشگاههای آینده ایران ارائه نماید. آینده دانشگاههای سنتی ایران که نیاز حیاتی به استقرار مجدد شاخص های کیفیت آموزش در آنان به طور جدی ملاحظه می گردد، مقوله ای است متفاوت با دانشگاههای آینده ایران که ظرفیت توأم گسترش کمی و گسترش کیفی را در صورت بهره گیری از فناوری اطلاعات و ارتباطات دارا خواهند بود. نادیده انگاشتن نقش محوری فناوری اطلاعات و ارتباطات در گسترش کمی و کیفی آموزش عالی ایران خسارتهای نسبتاً جدی تا به حال به این صنعت وارد نموده و در صورت ادامه، کلیت سودمندی آموزش عالی در آینده را نفی و آن را به تهدیدی جدی تبدیل می نماید.

با توجه به تأکید شما در خصوص استفاده از فناوری اطلاعات در سازوکارهای دانشگاههای سنتی، نقش بالقوه دانشگاههای مجازی در صنعت آموزش عالی ایران، چگونه خواهد بود؟

دانشگاههای مجازی، یا به عبارت دقیق تر، دانشگاههای مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات، ظرفیت بالایی جهت متحول نمودن سازوکارهای اقتصادی يك جامعه در حال تحول و تبدیل آن به اقتصادی دانش مدار از خود نشان نداده اند. متخصصان امر اقتصاد معتقد هستند که گرایش کلی اقتصادملی جهت کاهش نرخ بیکاری و افزایش محصول ناخالص ملی به طور اجتناب ناپذیری در راستای اقتصادی دانش مدار باید قرار گیرد و همانند دیگر ممالک در حال توسعه، با بازنمودن اقتصاد ملی همخوانی لازم جهت استفاده بهینه از اقتصاد جهانی را کسب نماید. فناوری اطلاعات و ارتباطات بازارهای گسترده ای برای محصولات و خدمات متفاوت ایجاد نموده و ایران باتوجه به نیروهای بالقوه گسترده خود خواهد توانست از فرصتهای ایجاد شده بهره مند گردد. پیش شرط محقق شدن این امر متحول نمودن صنعت آموزش عالی است، به گونه ای که این تحول توأماً دانشگاههای آینده ایران و آینده دانشگاههای سنتی ایران را تحت تأثیر قرار دهد.

فناوری اطلاعات و ارتباطات به خودی خود عامل تغییر در ساختارهای سنتی جامعه جهت حصول به اقتصادی دانش مدار نمی باشد، بلکه صرفاً عاملی است تسهیل کننده جهت خلق دانش، تبدیل و پالایش آن و در نهایت ارائه کالاو یا خدمات چه به صورت مستقیم و یا به صورت غیرمستقیم. به عبارت دیگر، فناوری اطلاعات و ارتباطات محرك تغییر نبوده بلکه ابزار و تسهیلات لازم جهت رهاسازی ظرفیت خلاق و دانش و مهارت افراد يك جامعه را فراهم می آورد. از این رو آمیزش فناوری اطلاعات و ارتباطات با نظام آموزشی جامعه پیش شرط لازم جهت هدفمند نمودن آموزش و مرتبط کردن خروجی سامانه آموزش با نیازمندیهای حرفه ای و در حال تغییر جامعه تلقی می گردد. تجربه دو دهه گذشته در کشورهای توسعه یافته جهت ایجاد تغییرات ساختاری در صنعت آموزش عالی آنها و ترکیب تدریجی و محتاطانه آموزشهای مجازی به این صنعت می تواند کمکی در راستای ارائه تصویری امکانپذیر از آینده دانشگاههای سنتی ایران و دانشگاههای آینده ایران باشد.

آموزش الکترونیکی و محیط های مجازی آموزشی، حاوی کدام الگوها، آموزه ها و مشخصاتی است و مأموریت های آن در سامانه آموزش عالی ایران چیست؟

کاربرد فناوری در آموزش عالی با گسترش چشمگیر اینترنت در سطح جهانی و ورود مرورگرهای وب در نیمه نخست دهه ۱۹۹۰ وارد فاز پیشرفته تازه ای شد. تجربه بسیار گران و ناموفق فاز قبلی کاربرد فناوری در امر آموزش عالی که نیت جایگزین کردن محتوای آموزشی تعاملی ذخیره شده روی دیسک های فشرده با معلم دانشگاه و محیط دانشگاهی را داشت در عمل راهگشای فاز پیشرفته جدیدی شد و کمک کرد تا اهداف این فاز به طور واضح مطرح گردد.

کاربرد فناوری در آموزش عالی با اهداف ارائه تنوع در خدمات آموزشی، بهبود کیفیت آموزش، افزایش بازدهی آموزشی و صرفه جویی مالی ناشی از آن، مستقل کردن امر آموزش از دو پارامتر زمان و مکان و همچنین دادن قابلیت انعطاف پذیری به سامانه آموزش عالی که بتواند افرادی با مهارتها، دانش و نحوه تفکر مناسب جهت کار در محیط اطلاعات محور تربیت نماید خود را در گستره صنعت آموزش عالی نمایان کرد. از طرف دیگر، همزمان با به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در امر آموزش، پارادایم

جدیدی در آموزش که بدان یادگیری یا آموزش الکترونیکی اطلاق می گردد نیز به طور جدی مورد بررسی و استفاده قرار گرفت. همخوانی تنگاتنگ محیط های مجازی آموزشی و نگرشهای جدید به امر آموزش ویژگی خاصی ایجاد نموده که طبق آن فارغ التحصیلانی با ظرفیت بالاتری (نسبت به دانشگاههای سنتی) برای فعالیت در اقتصادی دانش مدار تحویل جامعه خواهند شد. يك دانشگاه مجازی نیاز به مدل آموزشی و مدل فناوری که هر دو با شرایط فرهنگی، اجتماعی، عاداتهای یادگیری و زیرساختهای فناوری جامعه منطبق و بومی شده اند دارد. هزینه های مربوط به مطالعات اولیه، تحقیق و توسعه در باب طراحی دانشگاه مجازی و برپایی مدلهاى آموزشی و فناوری آن معمولاً ۲۰ الی ۳۰ درصد از کل بودجه برپایی دانشگاه و عملیاتی کردن آن را به خود اختصاص می دهد. به عنوان مثال هزینه های مربوط برای طراحی دانشگاه مجازی آفریقا که نمایشگر حداقل هزینه نیز می باشد بالغ بر ۱/۷ میلیون دلار شده است.

بحث درخصوص مدل های آموزشی و فناوری دانشگاهی مجازی که درایران قصد فعالیت داشته باشد ازحوصله این مقوله خارج است.

صرفاً ذکر این نکته شاید مفید باشد که مستندات مربوط به يك چنین دانشگاهی درایران مشتمل بر صدها صفحه بررسی و تحلیل علمی دریاب مدل های انتخاب شده و برآورد نیازمندی های آموزشی، فناوری و حمایتی شده است.

وجود طراحی های تکمیل شده در ایران و دیگر کشورهای منطقه و جهان به طور شفاف غیرعلمی بودن ذهنیت غالب درمیان دست اندرکاران برپایی دانشگاههای مجازی درایران را نشان می دهد.

حال درصورت برپاشیدن و عملیاتی گشتن يك دانشگاه مجازی مبتنی بر اصول طراحی علمی و عملی و بومی شده برای شرایط خاص ایران، میزان تأثیرگذاری آن در صنعت آموزش عالی ایران چقدر خواهدبود؟

ببینید! می توان میزان این تأثیرگذاری را تنها در دو محور کلی خلاصه کرد:

۱ - برخلاف دانشگاههای سنتی (ازجمله دانشگاه مکاتبه ای پیام نور) روش های معتبر و تجربه شده یاددهی و یادگیری مبتنی بر فناوری در يك دانشگاه مجازی قابل پیاده سازی بوده و نگرش های جدید آموزشی محوریت عملیات آموزشی دانشگاه خواهدبود. وجود چنین مدل دانشگاهی این موقعیت را برای سامانه سنتی دانشگاههای ایران فراهم می آورد که بطور عینی کارایی، انعطاف پذیری، مقبولیت بین دانشجویان و صرفه جویی اقتصادی يك دانشگاه مدرن را تجربه کند.

۲ - مدل توسعه کمی يك دانشگاه مجازی طراحی شده به صورت علمی با حفظ شاخص های کیفی همراه بوده و به طور جدی از زیرساخت های بالقوه فناوری درکشور در هر مقطع زمانی استفاده می نماید.

این موقعیت نمونه عینی و قابل شناختی برای برنامه ریزان توسعه و گسترش آموزش عالی در ایران فراهم خواهدآورد که در عمل مکانیزم های توسعه خود را با ملحوظ نمودن شرایط بالقوه فناوری در ایران طراحی نموده و این عمل همراه با بهبود شاخص های کیفی آموزشی به انجام رسد.

برپایی يك دانشگاه مجازی طراحی شده با ملحوظ نمودن مدل های آموزشی و فناوری نه تنها ساختاری جدید در راستای تأمین نیروی انسانی موردنیاز جامعه ایران را معرفی می نماید، بلکه ارائه کننده الگویی برای ساختار سنتی آموزش عالی درایران خواهدبود.

بقا و توسعه کیفی و کمی دانشگاههای سنتی درایران درطولانی مدت منوط به کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات جهت رفع کاستی های آن می باشد. وجود يك دانشگاه مجازی مبتنی بر اصول طراحی علمی ارائه کننده الگویی خواهدبود برای صنعت آموزش عالی درایران که بتواند بقا و توسعه کمی و کیفی خود را درطولانی مدت تضمین نماید.

وضعیت کنونی دانشگاههای مجازی درایران چگونه است؟

فعالیت های گسترده فرهنگ سازی در سالهای انتهایی دهه ۷۰ و برنامه های تهیه زیرساخت های فناوری اطلاعات و ارتباطات در سراسر مملکت درنهایت به صدور اولین مجوز تأسیس يك دانشگاه اینترنتی غیردولتی و غیرانتفاعی توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری در سال ۱۳۸۰ شد. این مؤسسه آموزش عالی سرانجام جهت عملیاتی شدن به دانشگاه علم و صنعت ایران ملحق شد و از آن طریق توانست در سال ۱۳۸۳ اقدام به پذیرش دانشجوی مجازی نماید.

متعاقب صدور اولین مجوز دانشگاه اینترنتی دو مجوز دیگر توسط وزارت علوم، تحقیقات و فناوری صادرگردید که تاکنون هیچکدام

موفق به پذیرش دانشجو نشده اند. علاوه بر دانشگاه علم و صنعت، زیرمجموعه مجازی دانشگاه شیراز در سال ۱۳۸۳ توسط وزیر علوم، تحقیقات و فناوری افتتاح شد و اقدام به پذیرش دانشجو نمود. با عنایت به صدور مجوزهای اصولی برای برخی از دانشگاههای سنتی ایران و عدم وجود مؤسسات آموزش عالی غیردولتی و غیرانتفاعی مجازی می توان نتیجه گرفت که آموزش مجازی دانشگاهی در ایرانی درحال حاضر محدود به دانشگاههای سنتی است که قاعداً درصدد برپایی فرم الکترونیکی دانشگاه خود می باشند تا طراحی و پیاده سازی دانشگاهی مجازی منطبق بر اصول آموزش و فناوری تجربه شده در اینگونه دانشگاهها در دیگر کشورهای دنیا، ازطرف دیگر دانشگاه پیام نور که مبتنی بر آموزش از راه دور (مکاتبه ای) عمل می نماید درعرض چندسال گذشته درصدد ترکیب فناوری اینترنت در ساز و کارهای اجرایی خود بوده و اطلاق دانشگاه مجازی به آن حتی درصورت استفاده تمام و کمال از فناوری اینترنت توسط این دانشگاه نمی تواند صحیح باشد.

[صفحه اول](#)	[سیاسی](#)	[داخلی](#)	[سلام ایران](#)	[دیگه چه خبر؟](#)	[اجتماعی](#)	[بین الملل](#)
[گزارش](#)	[فرهنگ و اندیشه](#)	[گزارش ویژه](#)	[فرهنگ و هنر](#)	[گفت و گو](#)	[ویژه ۱](#)	[ویژه ۲](#)
[ویژه ۳](#)	[ویژه ۴](#)	[ایران زمین](#)	[قیمت سکه و طلا](#)	[اقتصادی](#)	[حوادث](#)	[ورزشی](#)
[صفحه آخر](#)	[اوقات شرعی](#)	[کتاب و کتابخوانی](#)	[مهرگان](#)			

| [شناسنامه](#) | [آرشیو](#) |